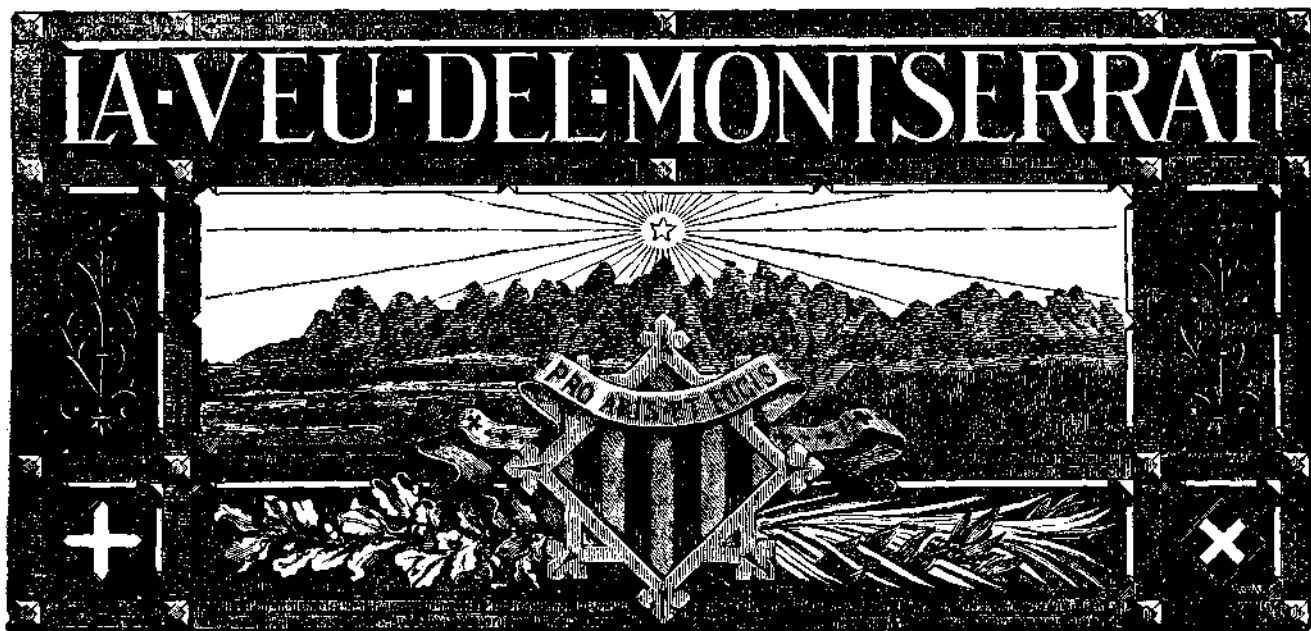

SETMANARI POPULAR DE CATALUNYA.

LLIBERALISME. (1)

XIV.

Deyam, en lo darrer article que al present tema tenim dedicat, que, pera marcar be la diferencia que hi ha entre l'escola racionalista pura y l'escola sencera y sens reserves catòlica, convé establir ab tota claretat quin es pera abduas lo fi de la criatura racional, y de quina manera ensenyan que deu conseguirse. Assentada axís la veritat, segons la doctrina ortodoxa, en quant al darrer fi del home, enfront a l'errat concepte d'una felicitat humana, deguda a las forçes de la rahó, que s'ha format la ciencia novíssima, será fácil estudiar tot seguit aprés, si, a mes d'aquest darrer fi, que, com confiam demostrar, las potencias racionales no poden per sí mateixas atényer, pot llegenditament cabrer dintre l'esfera de las humanas aspiracions l'esperança de poderne obtenir altres de secundaris, limitats a la possessió d'objectes terrenals, per la sola virtut y gracia de las facultats de la naturalesa. En aquesta darrera hipòtesis, si be'l racionalisme romandria vençut en la mes superbiosa, y, com indicavam l'altre dia, lógica de las sevas pretensions, com ho es lo voler guiar al home, no solament en los actes de sa vida temporal, sino fins fentlo entrar de ple en la real possessió de sos drets a una eterna existencia, li restaria al menys allò ab que's contentava fins ara, com també deyam ja, l'lliberalisme moderat. Quedaria assegurat y regonegut a la rahó lo domini de tot quant directa é immediatament te per objecte un be

purament social, de que l'home necessita gosar per motiu de sa condició de ciutadà d'una col·lectivitat política humana.

Nosaltres creyem y estam fermament persuadits de que, aduch concretant a la mes noble de nostras facultats intel·ligents a operar simplement dins de la naturalesa criada, pera procurar al enteniment la conexença de veritats finitas, y dirigir lo moviment de l'activitat voluntaria envers la realisació de bens purament humans, necessita de sobrenaturals auxilis que la preserven de extraviarse entre mitj dels tenebrosos abims, que, per tot arreu voltantla, amenaçan obscurir la pensa pera deturar son curs, ó be enganyantla ab fantasiosas il·lusions mentideras, durla cegament a escométrer, empesa pe'l amor a la sabiduría, las mes absurdas formas de que plaga revestirse al error. Y per ço, estant seguríssims de que la rahó humana pot sí arribar, sens por de perdre's pe'l camí, no pas empero sens ajuda d'altre, no solament a reflectir, com ja ho fa en aquest mon, alguns raigs del Sol de veritat y justicia, sino fins, il·luminada per sa claror, y escalfada per son immediat influx, alçar sa volada per demunt de la vil materia, y ovirar en la mateixa fesomia del Criador revelat clarament lo designi del plan del univers, y sobtar en l'esguart puríssim de son ull la manera misteriosa de son entendre substancial, y en l'eterna fecunditat del fruyt essencial de son conexement véur'hi brollar a dolls la puritat d'un Amor personal també y ensemps endinzat en lo sí mateix d'una idéntica essencia divina; no'ns apar gens fora del cas inquirir de quina manera l'auxili sobrenatural de Deu exalça l'humana mesquinesa, fins a ferla companya dels delits inefables de sa gloria connatural. Per altra part ningú creyem gosará acusa'ns de jutjar sens prou fonament, si ja de primer antubi afirmam a nostres lectors tenir confiança

(1) Véja's lo número 51 del 23 de Desembre del any prop passat.

en aytals auxilis *graciosos* de la divina misericordia, en quant á lo que pertoca á ajudar á la rahó en lo que, com deyam, y veurém encara mes clar mes endevant, li manca fins per menar lo timó del govern dels humans negocis mentre l'home en aquest mon assatja en treballs y lluytas, tant sovint infructuosos, l'enginy que sagella son front, distingintlo de las bestias, que, com no saben may alçar la testa cap á l'estrellada volta, tampoch poden anyorar com éll, los palaus hont s'alberga'l Senyor, qual magnificencia fa endevinar, tot tremolant, sa llum.

Dexam ja consignat en un de nostres anteriors articles que la humana pensa no roman may satisfeta, per mes que, axamplántseli devant sa vista l'horisó de sos conèxements, cada hora que passa contemple com aumenta lo tresor de veritats finitas que forman son patrimoni intel·lectual; perque, mes enllá del orde dels éssers criats, qual relació endevina ab una Causa primera omnipotenta, deduhex existir, lo Principi infinit, d'hont devallan per necessitat lógica y metafísica, y aspira á tenir d'éll intuició immediata. Aytal intuició es, segons lo parer dels mes ardits racionalistas, tant natural als fills d'Adam, que la portan com *innata* y enclosa en la llur constitució, veyent y sentint dintre de sí l'Absolut, com diuhen, ab sols que, concentrantse en son interior, logren per un moment ofegar lo ressó dels sentits externs que perpetuament sollicitan l'atenció cap als objectes del mon forá, y endreçar la mirada pura y serena de la reflexió en lo fons de la substancia del esperit. Altres mes rezelosos no s'atreven pas ara com ara á assentar neta y crua la afirmació de que'l resultat de l'abstracció máxima que poden sufrir los datos de la conciencia psicológica sia l'idea pura é immediata del Ésser infinit; ab tot que prometen, per consequència llegítima d'haver arribat á sa maduresa lo progrés científich de la meditació filosófica, que, tombant los setgles y avançant cada punt un pas las forças de las facultats de conèxer, brillará un jorn en lo mes recóndit del pensament solitari un ratx de claror divina, que, successivament crexent y adquirint potencia, arribará á il·luminar la regió, fosca avuy, de l'essencia de l'ànima, y ferhi grifollar la llebor del arbre d'una ciencia nova, quals fruyts tindrán pe'l home sabor de vida eterna, comanantli lo clar y certíssim concepte de las rahons supremas *del be y del mal*.

Consemblant ciencia es també per la doctrina ortodoxa l'ideal bellíssim de la vida de l'intel·ligencia; ideal que, ab la divina ajuda, s'ha de realisar indefectiblement, quan, clohent los ulls á las vanas ombres d'aquesta vall de pelegrinatge, esclate per las ánimas justas l'albada del jorn que no tindrà terme, premi condigne d'haver petjat ab planta ferma los camins de la virtut. Mes, desde que devant del paradís de delicias col·locá la divinal venjança aquell Querubí terrible d'espasa flamejant, de que'ns parla lo terç capítol del Génessis, per guardar que may mes no pogués l'home pecador estirar braç y abastar la fruyta del *arbre de la vida*, la

humanitat, que en la persona d'Adam, maculant la seva ignocencia, perdé lo dret á la joya inestimable de la *justicia original*, solzament pe'l preu d'una llarga carrera de penosos treballs y greus sacrificis sol comunament adquirir suficients mérits pera la consecució de son fi suprem. Tancadas, com se'ns ensenya en lo Catecisme, las portas de la gloria per la desobediencia del progenitor del humanal llinatge, y obertas en la plenitut dels temps per la dignació infinita del matex Fill unigénit de Deu, que'ns llegá desde'l cim del Calvari un testament d'amor sens mesura, rubricat ab la darrera gota de la sang de sas venas, vessada tota en espiació de las culpas del mon; es consegüent que la gracia, que, per mediació de Jesucrist del cel devallant, nos fa aptes per arribarhi, s'atorgue únicament á las ánimas, que, humiliant son seny, tant inclinat á la vana superbia, y mortificant las concupiscencias de la voluntat, desviada cap al mal *desde la juvenesa*, sapigan *vestirse*, com aconçellava l'Apóstol als cristians de son temps, del esperit de Aquell, que, pera redimir las iniquitats humanas, *s'aniquilá y prengué forma d'esclau*.

Veja's per ço si distan poch ni gayre en son criteri las duas escolas de que parlavam al bell principi del present article, com tothom compendrà de sobras qui conega ésser la folla idea de fer al home semblant á Deu, per naturalesa, ó pe'l desenrotllament dels principis d'aquesta, la nota dominant y'l caràcter propi del racionalisme. No podí certament discórrer la divina Sabiduría medicina mes acomodada pera guarir la malaltia crónica que aquest ha congriat en las societats modernas, que mostrar al enteniment dels homens y dels àngels—pus que abduas categorías d'éssers, com la fe'ns declara, cometeren, mitjansant la superbia, sa fonamental rebelió—relligada l'aliança del cel y de la terra per la mediació del Verb etern. Ab tot y ésser una mateixa cosa ab son Pare ingénit, *sa humiliá á sí mateix, fet obedient fins á la mort y mort de creu*, com Sant Pau escribia, *exaltantlo per ço Deu y donantli un nom que es sobre tot nom, devant del qual doblan lo genoll lo cel, la terra y l'infern*, pera constituí'l arbitre sobirà dels àngels y dels homens, y ensempe, pe'ls mérits inefables de sa divina passió y mort, únich canal per hont, oposada la culpa d'Adam, la divina misericordia ens atorga'l do de la *Gracia*, que, ja en l'estat de l'ignocencia, ja en l'actual condició de l'humana naturalesa, la disposa pera obtenir son fi, que es la possessió personal de Deu, pus que la Gracia es, segons Sant Pere, y note's tota la virtut del vocable, un consorci ab la divina naturalesa.

Reservarém pe'l vinent article manifestar com exalça á la criatura racional aquesta Gracia, fins al punt de comunicarli la vista clara de la divinitat. No haurá sigut mal per avuy, per fer contrastar millor las duas oposadas escolas que actualment se disputan lo camp de las ciencias morals, tocar aquella veritat tant profunda que un S. Pare de l'Església posa de relleu, dihentnos que, com mes sit s'ha de bastir

un edifici, mes convé que dins de terra s'enfonzen sos fonaments,—que es sens dubte de lo mes exacte y magnífich que s'ha escrit sobre la humilitat cristiana,—oferint perçó en senzills perfils lo quadro, que, en cástich del orgull, y com á exemple dela veritable grandesa segons Deu, nos presentan, en lo misteri de l' Encarnació, la naturalesa de Deu y la del home, unidas en la persona de Jesucrist, que, pera meréxens á nosaltres y garantisa'ns la gracia, que es, segons frase del Dr. Angélich, *una certa participació de la divinitat en la criatura racional*, no dubtá en oferirse per voluntaria victima de l'ira del seu Pare, ajupint, com anyell mansíssim, sa testa divina al jou de tots los dolors. Devant d'aquest patró pot molt be qualsevol reptar á tots los racionalistas del mon que enlayren á son pler la naturalesa humana, pus que, ja fins en aquesta terra d'amargura, com proban las vidas de molts sants y fa encara tal volta mes patent l'estudi dels escriptors místichs, es certament maravellosa la manera ab que la Gracia del cel il·lumina'ls esperits que saben practicar al peu de la lletra las máximas d'humilitat, que á cada punt revelan las planas del Sant Evangeli.—P.

NOTA.—Per causa d'estar ausent l'autor, y no poder per ell mateix corregir las provas, passaren en l'article anterior algunas erradas que convé esmenar. Pág. 401, 1.ª columna, línea 23 diu: l'esperit de l'intel·ligencia, ha de dir: l'esguard de l'intel·ligencia; id. id. línea 26 diu: adjutor, ha de dir: adjutori; id. 2.ª columna, línea 17 diu: contenen en si mateix, ha de dir: contenen en si mateixas; pág. 402, 1.ª columna, línea 38 diu: sens entendre lo qual, ha de dir: sens entendre la qual; id. id. línea 45 diu: rabejant son cor, ha de dir: rabejar son cor; id. id. línea 58 diu: si axis es degut expressarnos, ha de dir: si axis es legut expressarnos; id. 2.ª columna, línea 10 diu: resultarà, ha de dir: resultara; id. id. línea 60 y pág. 403, 1.ª columna, línea 1 diu: tal com ja ho indicavam en un de nostres articles del lliberalisme moderat, ha de dir: tala, com ja ho indicavam en un de nostres articles, del lliberalisme moderat; pág. 403, 1.ª columna, línea 19 diu: Mansel, ha de dir: Stuart Mill; id. id. línea 34 diu: un lilegitim cércol, ha de dir: son lilegitim cércol; id. id. línea 49 y 50 diu: se realisan en la terra un destí que deu dexar lliure, ha de dir: ja realisan en la terra son destí, deu dexar lliure; id. id. línea 56 diu: si havem parlat ja en alguns, ha de dir: n'havem parlat ja en algun; id. id. línea 60 diu: mostrarem, ha de dir: mostrarem; id. 2.ª columna, línea 10 diu: del modo divers de sa consecució, ha de dir: y del modo divers per sa consecució.

CARTAS ROMANAS.

Roma, 6 de Febrer de 1883.

Hi há mots que fan fortuna. Ara aquí l'han dada per posar de moda la paraula *Excelsior*, que, posada entre dos admirants, fa un efecte verament estètic: ¡EXCELSIOR! Fa més d'un mes que en lletres de palm se'ns presenta en los cantons aqueix titol, que sembla que'ns convida á enfilarnos amunt, en la panera ó barqueta d'un globo aereostátich. O sembla que ha de ser lo titol d'una obra idealista que proteste contra aqueixa invasió cada dia crexent del materialisme en l'art y en la literatura, y torne la malmenada y enfangada poesia á las regions serenas y puras de la inspiració cristiana. Res de axò. Vos acosteu á la empaperada paret hont s'hi llegeix lo enfatich reclàm, y vos trobau ab que l'*Excelsior* es lo titol d'un ball de gran espectacle; de modo que'ns queda reduhida tota aqueixa *excelsitut* á las piruetas y cabriolas d'una companyia coreogràfica.

Y á copia de veure cada dia aqueix nom per las cantonadas, l'adrogar se'l apropia per posarlo sobre un plat de llemínadura; y per què anuncia un nou cosmètic regenerador del cabell ab la infortunada paraula

la; los *gomosos* desvagats del *Corso* la repetexen á cada moment, que sempre la necedat ha estat amiga dels mots que no diuen res, de tant que volen dir; y per fi, no fa pas una setmana que passant per devant d'una asquerosa taberna, vaig veure en la grexinosa paret del fondo, ab lletres axancarradas escrit ¡*Excelsior*!

Allí tenia 'l seu sentit misteriós la paraula, que's dibuxaba sobre las testas d'un grupo de bebedors com una especie de *Mane, Thecel, Phares*. Era una especie de rialla sarcástica del diable, que's mira ab complacencia com se va degradant la societat moderna, com se corromp lo sentit moral y fins se pert la pública decencia. A una societat que fa del art un postribol, de la literatura un femer; que s'entusiasma ab en Zola y la caterva dels seus imitadors; que aplaudeix la poesia *satànica* del Carducci, no se li podia plantar devant dels ulls un mot més sarcástich que l'*Excelsior*! ¡Cóm s'affigiria'l poeta nort-americà Longfellow si vegés axis abaragatat per exas cantonadas lo titol d'una de sas millors poesias!

..

No sé si algun carnestollas s'haurá disfressat d'*Excelsior*; pero seria molt possible. Estem en plé *Carnevale*, y vos asseguro que á Roma es cosa de atiparsen, porque 'l fan durar una quinzenada. Talment hi donan la importancia d'una festa nacional; puix no sols se veu volejar la bandera tricolor en molts paratjes, sinó que fins la campana grossa del Capitoli, cada dia á la una, anuncia que comensa la gresca al Corso. Es lo toch de sometent de la folia carnavalesca.

La fama del Carnestollas á Roma es antigua, y ja un escriptor florentí del temps de Savonarola, en una especie de alegoria en vers, figura que'ls florentins fan fugir al *Carnevale* de las voras del Arno y se'n va á moure desori á las voras del Tiber. Entre 'ls papers vells de aquestas Bibliotecas, la de la Casanata, per exemple, s'hi troban curiosas relacions de festas carnavalescas dels sigles xvi y xvii, que donan una idea de la esplendides y magnificencia que en certs anys se desplegava, com eran torneigs, cavalcadas y altres jochs de comparsas mitològicas en que hi prenián part las més altas familias principescas de Roma. Açó sí, los Papas, no podent abolir tant inveterada usança, ho reglamentavan molt seriament; y per exemple 'l Papa Sixto V, que era bo per fer ténir á tothom lo peu á rotillo, los dias de Carnestollas feya plantar en certs indrets alguns cadafalchs ó forcas, com un *memento* molt eficaç pe'ls qui portessen intencions de desmentarse.

Ara diuen los romans que 'l Carnestollas no es una sombra de lo que era; y enguany principalment están disgustats porque 'l governador ha prohibit lo espectacle de la corsa de *barberi*, per evitar desgracias. Lo tal espectacle no era més que una furiosa carrera de cavalls en pel, que com una exhalació atravessavan lo espay que va de la plaça del Pòpolo á la de Venecia, es dir, de cap á cap del Corso. Una vegada ho vegí, y francament no hi trobí cap gracia, y 'm sembla que no valia la pena de donarse cops de puny y empentas per veurho, y de que á vegadas los tals *barberi* fessen alguna barbaritat, no per culpa seva, sino per culpa de la gent que hi feya imprudencias. Però 'l poble es sempre com un noy; preneuli una joguina, encara que sia per fershi mal, y se 'us enfada.

Del demés ara 'l Carnestollas á Roma es com per las altres parts; exceptuat lo brigit infernal que mouen á la plassa Navona una serie de *rifayres*, que desde unas barracas *ad hoc*, convidan á la gent á pendre part á la tómbola, en la que's rifan objectes de quincalleria, ampollas de vi y per lo general uns pollastres y galls, bons y plomats, y mitx cuyts del sol y de las masegadas que 'ls hi donan los carnestollas de las barracas. Y dich carnestollas, porque realment se necessita serho per estar-se allí horas enteras cridant, gesticulant, fent contorsions y muecas y dihent deu mil tarambanadas. Es un espectacle *sui generis*, y que, á mon entendre, retrata bastant lo carácter d'aquest poble, y acusa la seva directa descendencia de aquella *plebe* á qui las voluptuositats del Imperi havian tant degenerat. No crech que en cap ciutat d'Espanya's poguessen trobar una

dotzena d'hòmens que volguessen fer en un dia lo que fan per espay de una setmana mes de doscentas personas en las barracas de la plaça que un dia fou lo Circh Agonal. Cada barraca te 'l seu nom ridicul ó estrafalari; y una n'hi havia que portava per titol: *Barraca de' pazzi*. Barracas de boigs realment semblavan totes; y açò que era al mitx del dia quant jo hi vaig passar; puix segons me digueren, á la nit es tal l'avalot, que recorda almenos pe'l estrèpit, las saturnals paganas de las quals son reminiscencia las mundanas follías de Carnestoltas. Pero, sia dit en honor de la veritat; si hi há móltas arlequinadas, no 's veuen públichs escándols, ni sentiú esbronchs de mala lley, y ningú vos tracta de germá en enllá. No obstant, si dura gayres anys més la dominació hostil al Papat y la propaganda revolucionaria, aviat s'hi conexerà.

* *

Un episodi que no desplaúra á mos lectors. Me'n tornava á casa un d'estos dias á entrada de fosc, quan al girar d'una cantonada me trobo 'l pas interceptat per una original comparsa que'm causá una agradable sorpresa. Figúrense mos lectors que'm topo casi de nasos ab un *Don Quijote* real y verdader, montat en un veritable *Rocinante*, seguit del seu fiel escuder *Sancho Pansa*, que potser feya massa la caricatura del personatge, puix anava donant caxaladas á un pa de tres lliuras y penjada al bras hi duya una rodanxona botella. Seguien després tot una quadrilla de toreros ab sos elegants trajos, y en varias carretelas venian representadas diversas comarcas d'Espanya, ressaltant en un dels grupos la nostra ayrosa barretina. Eran los artistas de la numerosa colonia espanyola; y no cal dir si vegí ab gust desfilat devant meu aquella cavalcada patriòtica; puix lluny de la patria, tots sos recorts fan un singular efecte.

Despres he sabut que 'ls espanyols guanyaren lo premi per l'originalitat y propietat de la comparsa; y rumbosos los nostres compatriotas han cedit las trescentas liras á favor dels pobres inundats de l'Alta Italia. Deu los ho pague, y ¡visca Espanya!

* *

Mes com en tot açò del Carnestoltas qui més hi pesca es lo diable, la Iglesia procura advertir als fiels del perill de las seduccions que'l mon desplega, y reunirlos al entorn del bon Jesús, per desagraviarlo de las ofensas que se li fan durant exos dias de dissipació y disbauxa. Precisament aquí á Roma tingueren comensament ja en lo sigle XVII las devotas funcions del *Carnevale santificato*, y aquells grans Sants que edificaren á la Ciutat Eterna durant una época gloriosa per l'Iglesia, com Sant Felip Neri, Sant Gaetà y altres, feren dels dias de Carnestoltas una oportuna preparació per la Santa Quaresma ab exèrcicis de pietat y de reparació. Molts son las iglesias de Roma en que's fan devotissimas funcions que son mólt concorregudas; però en lloch se desplega la esplendides de la iglesia del *Gesú*. Exos vespres dels tres últims dias del Carnaval, lo gran presbiteri de la rica iglesia de la Companyia sembla un cel; y no es possible una il·luminació més profusa ni més ben combinada. Las garlandas de aranyas de cristall que arriban fins al cim de la volta absidal, y espessos feixos de ciris senyalan las principals líneas arquitectòniques del altar major, y forman al entorn de la Sagrada Hostia una immensa corona de resplandor. A l'hora de la reserva, á la que assisteix la Congregació dels Nobles romans, la gent omple de gom á gom la extensíssima nau y ayrosa creuera de la Iglesia, y entre dia no faltan numerosos grupos de fiels que fan la seva hora de adoració á Jesús Sacramentat. Elevat lo esperit per exas magnificencias del culte catòlic, que á Roma revestexen una pompa especial y al *Gesú* particularment, veyent un numerós poble que's postra devant del Senyor, y que surt del temple tranquil, sense las agitacions del bullici mundanal ni fíbladas de remordiment, no pot ménos de dir ab Sant Ignasi: *Oh! que llejja trobo la terra, quan miro al Cel!*

J. COLLELL, PBRE.

Secció Literaria.

¡AMUNT!

Excelsior.

¿Qué'n trech d'anar pe'l mon á corre-cuyta
Adalerat cridantne: avant, avant!
Si oblidat de mon Deu en exa lluyta
Enrera jo me'n torno mentrestant?

¿Qué'n trech de somiar en nous avensos
Ab deliri als altres empenyent
Si aclaparat per mos afanyos inmensos
Se'm marceix mon esprit y's va fonent?

¿Qué'n trech qu'espai y temps sapia axamplarne,
Domar lo llamp, tornar la fosca en llum,
Si 'ls llamps de mos desitxs no sé afogarne
Mentres mos jorns contats s'en van com fum?

¿Qué'n trech, qué'n trech qu'axorden mes orelles
Crits que del mon me diuen gran senyor,
Si endormiscantne ab exes cantarelles
Engrillonat me trob y esclau lo cor?

¿Qué hi fa que lo del temps vage com puga,
Que rode'l mon depressa ó poch á poch,
Que marxe al pas del vent ó de tortuga,
Que be s'ature ó may se pare en lloch?

¿Qué hi fa? Res, res. Ah nó! Ni gens ni gayre.
Res se m'en dona. Res pot ferme á mí.
Que rode'l mon y giravolte en l'ayre,
Jo, fill de Deu, vers Ell faig mon camí.

Amunt, no pas avant, jo m'encamino,
Amunt y sempre amunt jo vaig pujant.
No vull arrossegarme. Ja endevino
La trista vida del qui's va arrastrant.

No vull, com serp arrán la terra xopa,
Seguir anguilejantne en mitx del fanch,
Ni per tastar dels plers del mon la copa
Vull obrir en mon pit greu esboranch.

No vull, nó, com se sol entre 'ls superbos
Empaytar á tothom, vullas ó nó:
Sian tots á grat scient lliures ó servos,
Lo primer en lliurarme haig d'ésser jó...

Allá d'allá enlayrarme n'es ma vida,
Mes amunt d'hont guspira cap estel;
Dintre de mí sento una veu que'm crida:
Ta Patria veritable n'es lo cel.

Jo'm mofa d'aquells folls que d'axó's mofan,
Jo'm rich de llurs rialles y esclafits,
Jo menyspreo l'axám d'aquells que's cofan,
Jo un jorn espero veure'ls penedits.

Res pot aconhortarme en exa terra,
Lo sol no llu, lo cel está emboyrat,
Lo cos y l'esperit se mouhen guerra,
Sento l'anyorament del desterrat.

Maymés, maymés ningú ab veu rogallosa
«Avant» me sentirà cridar á mí.
Per fugir d'exa vall tan tenebrosa
¡ Qui 'm dongués l' excels vol d'un serafi !

¡ Cóm llavors esclatantne d'alegria,
Arch de Sant Martí en mitx la tempestat,
Ab delit á entonar jo 'm posaria
L' himne sant de la vera llibertat !

¡ Ab quín pler trencaria la cadena
Qu' avuy m' aferra á mon suplici cruel !
¡ Ab quín gotx termenada ja ma pena,
Mon vol axecaria cap al cel !

¡ Cóm mon cor de debó s'axamplaria
Los estels tramontantne d'un á un !
Envers Deu fit á fit m'en aniria
Volant sempre... amunt... amunt... amunt !

TERENCI THÓS Y CODINA.

29 de mars de 1881.

Crónica Religiosa.

PIO IX.

Lo dia 7 del corrent mes de febrer cumpí 'l V aniversari de la mort del Papa de l'Inmaculada, que per singular coincidència s'ha escaygut enguany en lo dimecres de Cendra. En tota la Cristiandat s'ha commemorat ab fúnebres ceremonias aqueixa trista diada.

No's pot dir qu'en aquets cinch anys hajan disminuït los enemichs de l'Església ni hajan callat las amenaças que de tots llochs del mon li venen; mes si's pot assegurar que la nau de Sant Pere marxa segura com may y per destre pilot ben menada.

Ja ho veu agò desde 'l cel l'immortal Pontífice, qual gloriósissima memoria no podrà esborrarse en ningun temps dels cors dels bons catòlics.

LO CATOLICISME Á BÉLGICA.

La prova de que 'l Catolicisme adquireix á Belgica un triomf continuat, es que las escolas catòlicas veuen augmentar notablement cada dia lo número de llurs deixebles, formant contrast ab las escolas oficials que, á pesar de tots los esforços que fa 'l govern pera tenirlas concordes, se troban desertas ó poch menys.

Durant l'any 1882 en la provincia de Lieja s'augmenta 'l número d'alumnos catòlics en 4,000 y en la provincia de Namur en molt més de 1,000. En las ciutats de més gran importancia també's nota l'augment. En Anvers ha sigut de 1,500 noys y á Gant de més de 500. La proporció entre 'l número de deixebles que tenen las escolas catòlicas y 'ls que van als estudis oficials pot midarse pel que succeeix en la ciutat de Sant Nicolau. En aquesta ciutat, á pesar de la gran pressió de las industrials liberals, lo número d'alumnos en las escolas catòlicas s'eleva á 5,725, mentres que 'ls de las escolas oficials fou per terme mitx, durant l'any darrer, de 382.

També á Brusselas, la capital, sabem que han obtingut grans ventajassas los catòlics, si bé d'allá no'n tenim datos tant precisos.

Es de notar que 'l govern belga es un dels que més persegueixen en l'actualitat á las Ordres religiosas. En

mitx d'aqueixa persecució ha ocorregut un fet que ha despertat fonda sensació dintre y fora del realme.

Es lo cas que 'l tifus s'ha presentat á Lieja y ha causat y causa encara numerosissimas víctimas augmentant per moments en intensitat y violencia en lloch d'anar disminuint.

Tant prompte com se presentá eixa terrible malaltia, las autoritats de Lieja, que son liberals, s'afanyáren á dirigir instancias á tots los convents del realme demanant religiosas per assistir als malalts en sos últims moments ja que 'l clero era insuficient per son escàs número, y á todas las casas de Germanas de la Caritat demanant alguns d'aquets àngels del sacrifici.

Las instituciones religiosas han respost com debían á aqueixa crida. Xeixanta religiosos y religiosas han arribat ja á Lieja, procedents de Brujas, Anvers, Bruselas y Tirlemont, y se'n esperan molts més.

Ara tothom, áduch los amichs del govern, se desfán en elogis de las comunitats religiosas dihent que son bonas y en certs cassos completament necessarias pera l'assistencia del poble.

ENERGÍA DE UN BISBE.

Lo govern francès, com saben los nostres lectors, té la mania d'intervenir en assumptos en que per res s'hi té de ficar. Açò li ha ocasionat recentment un conflicte ab lo bisbe d'Annecy. Aquest prelat publicá 'l decret expedit per la Santa Sede condemnant varis manuals d'educació civica, deguts á sectaris tant coneguts com Pau Bert, Steegy, etc. Lo govern de la república havia prohibit la publicació del citat decret, y aixís es que ha manat processar al valerós prelat, que ha obehit avans a Déu que als hòmens, com era son deber.

A las disposicions del govern ha respost Mons. Isoard, que tal es lo nom d'aqueix bisbe, ab una admirable carta dirigida al ministre de Cultos, la qual ha publicat la premsa de París. En aquesta carta, qu' es un modelo de fermesa y caritat evangèlica, revindica 'l digne prelat la llibertat cristiana de que ha menester pera 'l compliment de sos debers pastorals. Fa constar seguidament que no sols pogué publicar lo decret de la Santa Sede condemnatori dels indicats llibres, sinó també condemnarlos per sí mateix, com han fet altres prelats francesos, sens que 'l govern s'haja atrevit á posar en dubte la perfeta legitimitat de llur acte.

Mons. Isoard, bisbe d'Annecy, es digne de rebre la més calorosa felicitació de part de tots los catòlics.

NOTICIAS VARIAS.

Escriuhen de Damasch que prop de xeixanta familias gregas cismáticas s'han convertit durant lo curs del any passat al catolicisme, abjurant sos errors en mans del arquebisbe de la diòcesis de Hauran, Mons. Basili Haggiar, á quals zel apostòlich y cristiana caritat se deu aqueix resultat magnífich.

—Al Canadá l'oposició enèrgica dels Bisbes y de tots los catòlics ha lograt que's retiressen certs projectes d'instrucció més ó menys hostil al catolicisme. A més ha lograt arrancar al primer ministre la declaració de que d'esta feta en avant no presentarà cap projecte de lley sens entendres avans ab los bisbes.

—Á Comblevie morí 'l dia 20 de janer lo P. Lecuyer, vicari general de la Tercera Ordre docent de Sant Domingo desde la mort del P. Lacordaire. Per espay de 22 anys ha regit la Congregació, havent fundat á França importantissimas escolas. A més, valgut de la sua prudencia y dels consells de son superior general y del arquebisbe de París, en la guerra oberta á França con-

tra las comunitats religioses, consegut mantenir obertas y en ple exercici totes las casas d'ensenyança de la Congregació.

FRA CEFERÍ GONZALEZ.

Pera l'arquebisbat de Sevilla, vacant per mort del nostre il·lustre compatrici Fra Joaquim Lluch, s'ha presentat pel govern de S. M. y ha sigut admès per la Santa Sede l'actual Bisbe de Còrdoba, Fra Ceferí Gonzalez Diaz Tuñon.

Nasqué aqueix distingit philosoph en Villoria, consell de Laviana, en Asturias, á 28 de janer de 1831. A últims del any 1844 entrá en lo col·legi de dominichs de Ocanya, hont professá.

Dedicat als estudis filosòfichs, se graduá de doctor á Manila, no podent anar á las missions del Tonking per sa delicada salut. A Manila publicá sos estudis sobre la filosofia de St. Tomás. Empitjorat de sos mals, retorná á Espanya, establíntse á Madrit, hont trobá alivi.

Escrigué la *Filosofia Elemental* y'ls *Estudis religiosos, científichs y morals*. Totes aquestas obras tingueren gran acceptació á França, Italia, Bèlgica, Alemanya y fins á la Polònia russa. Fou presentat successivament pels bisbats d'Astorga y Málaga, renunciant á abdós, més vehentse obligat en 1875 á acceptar la mitra de Còrdoba, essent consagrat á Ocanya en octubre del mateix any. A pesar de las atencions del càrrech episcopal, publicá la *Historia de la Filosofia* y altres edicions de la *Filosofia Elemental*. Entre 'ls molts actes de son breu, més il·lustre, pontificat á Còrdoba, mereix especial menció l'establiment dels còrcols catòlics d'obrers.

Dietari del Principat.

Aquesta no ha estat may terra de gayre fressa per Carnestoltes. No obstant, aixís y tot, aquest any se notá baixa en la animació, vehentse en cambi gran concurrència en las iglesias hont se feyan funcions de desagravis. En la Catedral, hont predicaren notables oradors, en los Caputxins y en altres iglesias s'hi vegé gran número de gent en tots tres dias, desitjosa de desagraviar á S. D. M. de las inombrables ofensas qu'en aquells dias se li fan en tot lo mon, especialment en los pobles més civilisats, y d'escollar la divina paraula. Lo triduo que ab igual objecte celebrá en la Pietat la Joventut Catòlica fou solemníssim, haventhi assistit l'Il·lm. Sr. Bisbe y moltíssims fiels á escollar las prédicas. Molt consolador ha sigut l'aspecte que ha presentat en los citats tres dias la ciutat de Vich y sentim un verdader goig al publicarho.

—Lo temps se torna embolicar aquests dias. Veurem què nos portará.

—Lo primer mercat de Quaresma, que ha tingut lloch avuy, s'ha vist molt animat y concorregut, á pesar de que'l temps no's presentava ahir molt falaguer. Al firal hi hem vist molt bestiar, sobre tot del boví.

—Devinitivament á mitja setmana entrant se celebrará en lo Círcol Literari d'esta ciutat lo primer concert de música clàssica. Ab aquest motiu s'ha hagut d'aplaçar pera las primerías de la setmana següent la sessió acadèmica ordinària que debia tenir lloch lo dia 14 y qu'está á càrrech de nostre company de redacció Lluís B. Nadal.

—La revista de Madrit titulada *La Ciencia Cristiana* ha començat á publicar una traducció castellana de *L'Atlàntida* feta per son distingit redactor D. Francisco Diaz Carmona. En son últim número publica tota l'introducció y, si hem de

judicar per aquesta primera mostra pot ben assegurar-se que la nova versió del poema del nostre insigne Verdaguer será prou feel y ben notable.

—Lo *Journal d'Hygiène*, de Paris, en son darrer número s'ocupa ab elogi en l'opúscol que, referent als banys de Caldetas, publicá temps arrera nostre estimat amic y col·laborador D. Joaquim Salarich. Celebren molt que 'ls estrangers reparen aixís en las cosas de casa.

—Segons veyem pels periòdichs, las Carnestoltes per tot enguany han estat fredas. Com ara se'n fan tot l'any, no's pot notar gayre diferencia.

—Ahir debian reunir-se en lo palau de la Diputació provincial de Barcelona alguns senyors diputats representants de districtes rurals de la provincia de Barcelona, pera tractar de la reorganissació de la comissió de defensa contra la filloxera, á fi de que pogan portarse á cap ab activitat y rapidesa los treballs d'extinció del terrible insecte.

—Llegim en *La Crónica médica*, de Valencia:

«Nostre estimat amic y redactor de la *Crónica*, lo distingit catedràtic de Obstetricia y Degá de nostra Facultat de Medicina, ha sigut agraciad pel Govern de la nació ab la *Encomienda* d'Isabel la Católica.

«Felicitem á nostre il·lustre degá per tal condecoració, á la que'l creyem molt acreedor, puix que á sa vasta ilustració, perfectament demostrada en las obras que ha donat á llum en breu espay de temps, reuneix sos interessants treballs en pro de l'ensenyansa.»

Donam també la nostra enhorabona al bon vigatá Dr. Campá, sobre tot quan sas distincions son alcansadas per sos numerosos y brillants treballs científichs y no per mercenarias influencias.

—Aquesta setmana 'ns ha tornat venir *Lo Gay Saber*, que feya algun temps habia sospès sa publicació ab notable sentiment de tots los lletrats catalans. La direcció d'aqueix periòdich, que havia estat sempre á càrrech de D. Francesch P. Briz, tenim entès que ha passat ara al escriptor valenciá, D. Francesch Fayos.

—L'Ateneu Barcelonès obrirá 'l dia 15 del mes present una manifestació artística, quals treballs de instal·lació vayan sentse ab activitat aquest dias. Diuen que hi figurarán baixants treballs fets á posta per aqueixa exhibició, entre eells alguns quadros pintats per distingidas damas barceloninas.

ESCANDALL DEL MERCAT DE VICH.

(Dia 10 de Febrer de 1883.)

Quartera. Hectòlitre.		Quartera. Hectòlitre.	
Ptas. cs.	Ptas. cs.	Ptas. cs.	Ptas. cs.
Xexa.	17'75 . . . 24'97.	Blatdemoro.	13'50 . . . 18'99.
Forment.	16'50 . . . 23'22.	Mill.	13' . . . 18'29.
Mestall.	14' . . . 19'69.	Fajol.	10' . . . 14'05.
Séjol.	12'50 . . . 17'58.	Fabas.	15'50 . . . 21'82.
Ordi.	9'50 . . . 13'35.	Llegum.	17'50 . . . 24'62.
Cibada.	8'50 . . . 11'94.	Fasols.	21' . . . 29'54.
Espeita.	6' . . . 8'44.	Ciurons.	21' . . . 29'54.

QUINZENA BARCELONINA.

Lo carnestoltes en decadencia.—Un fallo mal rebut.

—Referent á periòdichs.—Post-scriptum.

Si'l més ó menys de bogeries en dias de carnestoltes pot servir de termòmetre per ferse càrrech del seny d'un poble, lo nostre se ha tornat tan *sesudo* com los antics *fiados* de Castilla, perque prescindint de lo que puga haver passat portes endintre en los balls de máscaras, lo que es de part de fora tot ha vingut á re-

dubintse á una caricatura del Carnaval, y á una tristíssima parodia de lo que's feya anys enrera, segons contan los que se'n recordan.

Res de esplendidesa y aparatoses *cabalgates*, res d'anar á cercar l'héroo de les tres diades, res de luxo, res de bon gust, res de graciós, res de picarescament còmic; en una paraula ho hem dit, *res*. La Rua anava fent sa via formada de cotxes particulars, de alguns caballers, y de tros en tros una que altra disfrega que pareixia com les ruines d'unes costums que van perdentes. Ni 'ls espectadors nos sembla que eran com altres anys, ni'ns semblavan tant plenes les balconades, ni tant obsequiosos los de baix que, en comptes de nuvolades de flors, s'entretenian á fer pujar amunt granellades de confits ab molt perill de trencadissa de vidres. Les batalles dels balcons á baix, y de baix als balcons, era casi bé la única cosa que trencava la monotonia de la Rua.

Total, que semblava que enguany la gent no estés de broma, y á la veritat no son gayres los molins per estarne, puix lo país no's troba en situació tan falaguera que l'alegria haja de vessarli per les butxaques. Per altra banda les diversions están tot l'any á l'ordre del dia; lo carnaval es perpètuu, y en tots temps bones ocasions se li presentan á nostra societat pera sacudir son aborrimient, ó al menys probarho.

*
*
*

Censures amargues rodan aquets dias per los periòdichs contra lo fallo que'l Jurat del certamen de quadros per lo Saló de graus de l'Universitat acaba de dictar, concedint premi á un dels treballs que's presentáren, y cap accésit. Y es que los crítics periodistas s'han equivocat: creyan que devia haverhi premi y accésits, y que ni aquells se'ls mereixia l'obra premiada.

Com se ven, equivocarse tota la premsa es cas gravíssim, y com no li falta espiguet ha aixecat son crit fins al cel, acusant al Jurat per son pecat de comissió y per sos idem d'omissió, arriantse á fer recompte dels jutges, á trobarlos faltats de mèrits á molts d'ells, y trobar també que no eran en nombre bastant puix no s'havia omplert encara la plassa que deixá vacant ab sa mort lo malaguanyat Pau Milá y Fontanals.

Nosaltres no'ns tiram de cap á tantes fondaries, y 'ns les miram per sobre sens voler averiguar lo que en si contenen. Y girem full.

*
*
*

Lo catalanisme conta ab nous soldats que venen á fer colla en la premsa periodística catalana; l'un, que es novell, ha sortit ab lo nom de «Revista Literaria» y l'altre, reenganxat, ab lo de «Lo Avenç»; abdos periòdichs mensuals, si no'ns equivoquem, y de curtes planes. Ses tendencias gayre bé'ns son desconegudes y per lo mateix nos estalviam l'ocuparnosen.

Y ja que ocasió se'ns ofereix, y aquesta diu que es calva, hem d'aprofitarla per dir que no son soldats rasos lo que'ns fa falta, sinó capitans. Ho dihem porque, fora de «La Il·lustració catalana» —que per sa especial condició de periòdich dedicat especialment al art no pot oferir lo que en altra esfera voldriam— no hi ha cap Revista tal y com se la mereix nostre renaixement, revista en que s'hi vingüés á resumir la vida literaria de Catalunya, revista en fi dedicada més á fer conèixer la solidesa d'algunes reputacions que al afany de fomentar esperances que moltes voltes surten fallides.

D'ensá del «Paris-Murcia», periòdich que sortí no més que una vegada, s'han posat de moda periòdichs conssemblants pera celebrar festes ó plányers de desgracies de les que donan colp, y veiem que s'ha seguit la moda á nostra terra ab motiu de l'arribada del ferro-carril á Valls, publicantse unes quantes planes ab lo títol de «Valls-Vilanova-Barcelona», periòdich que honra á l'impremta de Valls que l'ha estampat, y del que alabam la portada y'l bon acert de publicarlo en nostra llengua, mes no aixís l'afany de ferhi col·laborar á tants escriptors ab tants autògrafs, afany que entre mitx d'algunes composicions notables nos ha donat un gran nombre d'altres, aixís en prosa com en vers, notoriament fluixes unes y mancades de tot valor literari les altres.

AUSONI.

8 de febrer de 1883.

P. S.—La redacció de LA VEU prou sapigué compromètem per que parlés del discurs d'En Durán y Bas en l'Academia de Llei-gislació y Jurisprudencia, donant per sentat que á mi no'm poden sortir estorbs en l'ofici de cronista. Sapiam, donchs, los lectors que la redacció s'errá en açó de mitx á mitx, que, per atencions particulars, per cert gens agradables, no'm fou possible, com hauria desitjat, veure ni dir res de l'inaugural de la citada Academia y que, per consegüent, sé lo mateix que sab per ara la gran majoria dels lectors de LA VEU.

Mes com la cosa no es d'aquelles que perden l'oportunitat y lo interès, veuré d'entencarme d'aqueixa y d'alguna altra disertació d'En Durán y en la próxima revista, si a Déu plau, descapdellaré lo que haja arreplegat.—A.

LO DEJUNI.

Lo dejuni de Quaresma imposat per l'Església Catòlica es tant rahonable que pòchs gosáren en aquest punt atacar al Catolicisme. Pel contrari, l'història de las heretgies nos recorda varias sectas que s'inclináren al costat oposat, considerant il·lícit y vera impietat alimentarse de carns. Poquíssims s'atreverien á dir que la prohibició de las carns ó'l precepte de l'abstinencia en certs dias determinats no sia justa y saludable.

Al dejuni se'l combat, per desgracia, ab la pràctica. Molts que s'anomenan catòlics, postergan los preceptes de la Església y no s'avergonyeixen de violarlas en públich y en privat. No pòchs s'excusan ab la salut, com si l'Església, nostra Bona Mare, volgués matar ab sas abstinencias. Molt al contrari, ha instituit lo dejuni *animabus corporibusque sanandis*...

Los Sants Pares insisteixen ab rahó en que'l dejuni es favorable á la salut y té també sas delicias. Lo dejuni, deyan, es la salut del cos, la robustesa dels membres, la prolongació de la vida. Los més célebres monjos, Anton, Romuald, Sabas, Pafnuzi, Arseni, Eutimi, Joan lo solitari, macerantse ab dejunis continuats, visqueren més d'un segle. Sabut es que'ls cartuixos no menjan carn sinó en las més gréus malalties. Quan la Sede romana's trobava á Avinyó, lo Papa maná dir al Prior de la Gran Cartuixa que permetés á sos monjos alimentarse de carn quan se trobassen malalts. Mes los cartuixos enviáren una diputació al Papa pera pregarli que'ls permetés mantenir en las constitucions propies un precepte tant antic. La comissió estava composta de 27 monjos y'l més jove tenia 80 anys. Molts n'hi havia de noranta cinch. Al veure'l Papa als cartuixos gosar de robusta salut en aquella edat, no insistí y los maná que seguissen en sa vida de mortificació.

Además dels monjos, tenim altres exemples de longevitat fruyt de la vida sobria y ordenada. Galeno morí decrepit, porque tenia la costum de no satisfer may l'apetit; lo vene-cià Lluís Cornado, ab la sobrietat de sa vida saná dels mals que sufria. Un il·lustrat professor de medicina en la célebre universitat de Lovaina publicá una obra provant que'l dejuni de la Quaresma contribuheix molt á la salut del cos, màximament cayent en primavera.

Molt raras son las personas que s'enmalalteixen per guardar lo dejuni, haventhi en cambi repetidíssims exemples de gent que agafa gravíssimas malalties per entregarse als plahers de la gola.

Pera completar aquesta apologia del dejuni, convé demostrar que aquest no es solament cosa del Catolicisme, sinó comú á totes las religions. Diderot y d'Alambert, en sa famosa Enciclopedia, advertían que l'us del dejuni data de la més remota antiguitat. Alguns volgueren trobar son origen en lo Paradís terrenal, quan Déu prohibí á Adam menjar del fruyt del arbre de la ciencia del bé y del mal. Es un fet de tota certitut que, no solament entre'ls hebreus, sinó entre altres pobles, com los egipcis, los fenicis y'ls assiris, estiguéren en us los dejunis.

Los russos tenen sa Quaresma d'avans de Nadal, després la Gran Quaresma avans de Pasqua y més tart la Quaresma de Sant Pere que acaba'l dia 30 de juny, festa dels dotze Apostols. Lo 13 d'agost comencan la Quaresma de la Santíssima Verge que acaba'l 27 del propi mes, en qual dia, que correspon al 15 del nostre calendari, se celebra la festa de l'Assumpta. Y, finalment, lo 27 de novembre comencan la Primera Quaresma de Nadal.

Los mahometans, á més d'altres dejunis, comencan, en lo dia 7 d'agost, lo Ramadan ó mes de Quaresma.

Per acabar, los juheus tenen en 25 de febrer l'anomenat dejuni d'Ester, lo 26 de juny lo dejuni per la presa del temple, lo 17 de juny lo dejuni per la destrucció del temple, y'l 12 de desembre lo dejuni pel setge de Jerusalem.

Prou n'hi há ab lo dessusdit pera fer veure que'l dejuni es, no solament admès com precepte en las religions, sinó acceptat y recomenat fins com á mida higénica y remey provat per allargar la vida.

Varietats.

MEMORIA HISTÓRICA

de la Parroquial iglesia de Santa María de Vilafranca.

(Conclusió.)

Es perpetuo recort de tant solemne festa l'haver escoltat ávidament per primera vegada los feels d'esta vila la sagrada y eloqüent paraula de son Pastor, qu'en la tarde del citat dia, á pesar de son cansanci, inculcá la devoció al Sagrat Cor de Jesús, describint los tres principals caracters de Sacerdot, de Victima y de Mestre ab que 's presenta Jesucrist en lo Sacrament de l'Eucaristia. S'estrená una bella y rica Custodia d'estil gòtic llegada pel Dr. D. Ramon Miret y Teixidor, advocat d'esta vila, exposantse en ella S. D. M. durant la Missa major y en la funció de la tarde.

En 19 d'abril de 1881 continuá l'obra de restauració. Obrírense successivament las sis grans y ayrosas finestras ojivals del ábside, que tenen deu metres d'alsaria per dos de amplaria y están divididas en tres compartiments per primas columnetas que, com havian desaparegut casi totalment las primitivas, tingueren de reposarse, aixís com reparar los marschs de silleria qu'estavan alguns d'ells bastant atropellats. En todas las finestras s'han col·locat los corresponents vidres de brillants colors ab imatges, que vessan en l'ábside copiosa, si bé suau, llum y produheixen un efecte agradable ensemps que devot. Los variats y enginyosos dibuixos de las vidrieras son del arquitecte D. August Font; las imatges las pintá 'l Sr. Monserdá y la vidrieria es obra del artífice vidrier D. Joseph Amigó, tots de la ciutat de Barcelona.

Pera comunicar llum á dúas de las ditas finestras de la part del Evangeli tingué d'aterrarse un cos d'edifici, de malas condicions, qu'existia sobre la sacristia major, y s'aprofitá aquesta ocasió pera construhir en lo dit punt una sala de bonas proporcions. En lo pis superior se construí un local per magatzem.

En 3 d'octubre del dit any 1881 s'emprengué la restauració de l'espaiosa nau baix la direcció facultativa del arquitecte D. August Font. Un eixint del altre anàren trayentse tots los obstacles que amagavan la forma primitiva de las nou capellas, quedant descubertas las ojivas y sas voltas de silleria, adornadas ab claus motlluradas, algunas d'ellas ab imatges d'alt relleu. S'han reposat los guarda-pols ó faixas qu'en gran part havian desaparegut. També s'han escrostat los revochs de la silleria de las parets de la nau. Per adaptar en quant fos possible á l'arquitectura de la nau las pilastres que s'adheriren á las parets de la mateixa quan se construí la volta en lo segle prop·passat, se tragué d'aquellas llur gran cornisament grech-romá molt degenerat, se modificá la forma de las pilastres en lo sentit de que presentassen la mateixa motllura que las arcadas y's construíren en abdós costals unas columnetas agafadas á la paret y ajustadas á las pilastres, ab bases y capitells iguals als del ábside, que apuntalan los aristons de las voltas y donan tota l'esbellesa possible á la nau sens pendre res de solidesa á la fàbrica. Aixís mateix s'han obert las petites finestras de las capellas, col·locant en ellas vidres de colors.

En aquesta època de la restauració, mercè al cor sempre caritatiu, sempre generós, sempre benèfic y dadivós del nostre respectable compatriici l'Il·lm. Sr. Bisbe de Vich, donant una nova penyora d'afecte á la Rda. Comunitat de Preberes d'esta vila, á la que s'honra d'haver pertenescut, s'ha re-

construhit á sas despesas lo chor en lo tras-altar, al nivell de la planta del presbiteri, reposantse l'antiga silleria de noguera, modificant y renovant los respallers de las cadiras, y'l tras-chor ab ornamentació d'estil ojival.

Havent desaparegut la sacristia menor destinada al servey de la Rda. Comunitat y'l local hont tenia son arxiu, ab motiu de l'obertura de las ojivas de las capellas de Sant Joseph y de las Ànimas; ha tingut que reconstruirse la dita sacristia y proporcionar local per' arxiu. Á tals fins se sollicitá y obtingué permís del Ajuntament pera rectificar la linea exterior de la sacristia antiga y pera l'aprofitament de certs recons, ab quals concessions ha pogut alçar-se un cos d'edifici en qual planta baixa hi há sacristia menor y magatzem de cadiras y, en lo superior, arxiu de la Rda. Comunitat y un local pera depòsit d'efectes ó mobiliari de l'iglesia.

Tot s'ha costejat ab almoynas y donatins. Molts, moltissims protectors ha tingut tant santa obra, no havent faltat á ella lo valiós apoyo moral y material del Prelat de la Diócesis.

Las personas que, quiscuna en son rem, han contribuít á l'acertada direcció de la restauració y s'han fet, per consegüent, dignas de gran elogi y d'eterna gratitut pels vilafranquins, son los senyors D. Francisco de P. del Villar, autor del plano del altar major y director de las obras del ábside y de la cripta, y, en las obras del altar, l'escultor D. Valentí Escardó y'l mestre fuster D. Joseph Rossell; D. August Font, arquitecte de l'obra durant la segona època de la mateixa; D. Joseph Amigó, artífice vidrier, qui no solament ha complert la sua obligació, sinó que s'ha excedit, contribuint ab sa generositat á que l'obra de vidrieria resultés més esplèndida de lo que s'havia projectat, y, finalment, lo mestre de casas D. Bonaventura Feliu que ha portat l'obra ab tant interès y laboriositat que'ls vilafranquins no tenen paraula per alabarlo com se mereix.

Avans d'acabar nos ocuparem breument en lo frontis de la nostra parroquia. La fatxada hauria sigut grandiosa á judicar pel basament qu'existeix. Se començá á lo que sembla á mitjans del segle XV y no pogué donarli la darrera má lo artista gòtic, acabantse ab lo gust del renaixement. S'alça una galeria demunt del arch d'ingrés, qual remat lo forman troços de piràmide que distan molt de l'ornamentació gòtica que's tractá d'imitar. La portalada careix de grandiositat y s'avé malament ab la part inferior del frontis y ab las proporcions y estil del reste del edifici. Mesqui es lo rosetó ó clara-boya circular que s'obre en la part superior del mur d'el frontispici, en qual maltractada vidriera s'hi llegeix la fetxa de 1759. Resumint, l'impressió que causa la fatxada interior y exterior es dolorosa y tristíssima; es l'imatge de la decadencia del art en l'època en que's construí y sa subsistencia revelaria un descuyt inexplicable. L'arquitecte D. August Font té un projecte complert de restauració de la fatxada interior y exterior de Santa María que la Junta acullí ab entussiasme, perque satisfá todas las aspiracions. Ab sa realisació possehiria la parroquia de Santa María un *triforium* ó espaiosa galeria en la paret interior de la fatxada pera las solemnitats del culto divi y un grandió rosetó que armonisará ab lo reste del edifici.

Per la misericordia y bondat infinita de Deu Nostre Senyor, á qual honra y gloria s'emprengué la restauració de l'iglesia parroquial de Santa María de Vilafranca del Panadès, no ha ocorregut, durant tant llarga y arriscada obra, la menor desgracia.

(Memoria enviada per la Junta de restauració).

VICH.—Imprempta de Anglada.—1883.